

علوم غزته سي

العدد - ٢٢

میر علی شیرنوائی السنه بی و خصوصاً ترك و فرس دیلارینی محاکمه باینده برنقیس کتاب فی نجاهی الاولی سنه ۹۰۵ تألیف ایتمش «محاكمة اللغتين» بو کتابك اسمی در کتاب مزبور اصل لسانك وسعت و شرفجه معلومات مفیده بی جامع اولدقدن فضله نیجه فوائد ادبیه و تاریخیه بی شامل در انجق اصلی اوزره طبع و نشر ایتدیکنمز صورتده اصل تركجه بی بیلیانلر مطالعه سندن استفاده ایدهمیه جکرندن اکلاشلیان لغتلی شمدی قوللاندیغمز لغتله تحویل ایله ترجمه کبی قیدی مناسب کورلدی بو ترجمه مزورای یزده خفاده قلان مسائل لازمه بی کوستره جکی کبی جغتای لسانی تحصیله خواهشی اولان ذواته اصلیه لدی التطبيق خدمت ایده جکی دخی مأمول در

محاكمة اللغتين للامير علی شیرالنوائی

(ترجمه سماوی)

ترکی الفاظ ایله مقصود اداسی و فارسی عبارت ایله کلام معاسی شویله معلوم اولورکه ترك سارت دن (فرس) دهاتیز فهلی ودها بلند ادراکلی و خلقتی دهاف صاف ودها زیاده پاک مخلوق اولوب در سارت ترك دن تعقل و علمده دهاف دقیق و کمال و فضل و فکرتده دهاف زیاده عمیق ظهور قیلوب در و بو حال تركك صدق و صفا و خلوص نیشدن و سارتلرك علم و فنون و حکمشدن ظاهر درر و لکن دیلارنده کمال و نقصان حیثیتندن فاحش تفاوتلر وارکه الفاظ و عبارت وضع قیاورده ترك سارته فائق کلوبدر و اوز الفاظنده اشارت عبارتته مزیتلر کورینوبدر که اصل محلنده انشاءالله مذکور اوله ینه تركك ملایمت طبعك سارت دن آرتقلغنه دلیل بوندن

دها واضح و شاهی بوندن دهالایح اوله ییلورمی که بویکی طائفه نك
یکتی و فارسی بلکه اولودن و کوچکدن اکتیسی آراسته اختلاط
علی السویه در هر مقدار که یورینک او بریله آمیزش و گفت و کذاری وار
او برینک هم یوریه همانچه تکلم و گفتاری وار و سارت آراسته اهل طبع
و دانش و زمره علم و ذهن و پیش دها چوقدر اما ترک اولوسندن
کوچکنه دك و چاگردن بکنه دك سارت دیلندن بهر مندددر شویله که
اصل کندی احواله کوره سویلر بلکه بعضی فصاحت و بلاغت ایله
هم تکلم قیلورلر حتی ترک شعرا سی که فارسی دل ایله رنگین اشعار و شیرین
گفتار ظاهر قیلورلر اما سارت قومنک ارادندن اشرافه جه
و عامی سندن دانشمنده جه هیچ بریسی ترک دلی ایله تکلم قیلامازلر
و تکلم قلنک معناسی هم ییلر لرا کویوزدن بلکه بیکن بری بودیلی او کرونوب
سوز سویلسه هم هر کئی ایشته بیاور و آنک سارت ایدو کین فهم قیلور
و اول متکلم اوزدیلی ایله اوزر سوایلغه اوزی اقرار قیلان کبی در و ترک
اصل خلقت ده سارت دن طبیعی دهاملایم ایدوکنه بوندن دهها بوالجب
طائق یوق دز که هیچ بریسی بونک مقابله سنده دم اورا بازلر و سارت
با جمهم اکر ترک عبارسی ادا سنده عاجز در حق دخی وار نیچون که
ترک الفاظی واضعی یك چوق وقت ده مبالغه اظهار قیلوب جزئی مفهومات
ایچون الفاظ وضع قلوب در که صاحب وقوف کئی ظاهر قیلامدجه
اینانسه هم اولماز شویله که قوروارماق قوروقشاماق اوشارماک
چچایماق اونکدایماک چیکرماک دومسایماق اومونماق
اوصانماق ایکرماک ایکارماک اوخرانماک تار یقماق
الداماق ارغانداق ایشانماک ایکلانماک ایلانماق
ایریمماک ایکرانماک آوونماق قستانماق قینانماق قوزغانماق
ساورولماق چایقالماق دیوداشیماک قیمانماق قیرغانماق
نیکانماک سیلانماق تانلماق قیرداماق سیرپماک سیرماماک

کنارکاماڭ صیغریتماق صیغتماق قیلیماق یالیماق مونکلاتماق
 اینداماڭ تیرکاماڭ تیوراماڭ قنکایماق شغالداماق
 سینکراماڭ یاشقماق اسقارماق کونکرانماڭ سوخرانماق
 صییماق قارالماق سورکانماڭ کویمانماڭ اینکرانماق
 توشالماڭ مونغایماق تانچقماق تانچقماق کوروکساماڭ
 بوشورغانماق بوخساماق کیرکینماڭ سوکاداماڭ بوسماق
 بورماڭ تورماڭ تامشیماق قاهاماق سیقارماق چیچارکاماڭ
 جورکانماڭ اورتانماڭ سیزغورماق کورپکلاشماڭ چوپروتماق
 جیرغماق بیچیماق قیکرانماق سنکورماڭ کوندالاتماڭ
 کومورماڭ ییکیرماڭ کونکورداماڭ کینارکاماڭ کیرارماڭ
 دویتولماق چیداماق توزماڭ قازغانماق قیچغلاماق
 کانکیزانماڭ یاداماق قاداماق حیقانماق کوندورماڭ
 سوندورماڭ سوقلاتماق

بویوز لفظی در که غریب مقاصد اداسده تعین قیلوب درل که هیچ
 بریسی ایچون سارت دیننده لفظ دوزمدیلر که هپسی محتاج الیه در که تکلم
 وقتده کئی اکا محتاج اولور اکثریسی اولیه در که اصلا آنک مضمونک
 تفهیم قیلیمق اولماز و بعضیسی که آکلاتسه اوله هر لفظ تفهیمی ایچون
 نیجه لفظی ترکیب قیلاینجه اولماز اول دخی عربی الفاظ مددیله و ترک
 الفاظنده بونوع لفظ چوق طایلور مثلا بومذکور اولان یوز لفظدن
 برنیجه یه مشغولق قیلوب ثابت قیلالی تاخصم مقابله ده الزام اولسون که
 دیکر لینی بوکا قیاس قیلسون شعراء اکابرندن که بعضیسی می
 تعریفنده مبالغه قیلوب درل و بومعتدبه امر در که می ایچمک قواعدنده
 سوز چوق سوروب ظرافت نهایتسن ظاهر قیلورلری «سیقارماق»
 لفظی در که مبالغه بوندن چکمز ترکیبه نظم ده بومطلع وارد که

ساقیا توت باده کیم بر لحظه اوزومدین بارای
 شرط بو کیم هر نیچه توتسانک لبالب سیقارای
 ایا بو «سیقارای» لفظی مضمونه ایرد که فارسی شعرده نه علاج قیله لر
 و «تامشیاق» که غایت ذوقین برین ایچمز ولدت تاپاتا آزا آز ایچیر
 بو غریب معنا ادا سنده ترجمه ده بو مطلع وار کیم

پیت

ساقی چو ایچیب منکا توتار قوش
 تامشی تامشی آبی قیلای نوش
 و «بوخساماق» لفظی ادا سنده ترک بو مطلعی دیوب در که

پیت

هجر اندوهی دا بوخساب مین ییلا آلمان یتای
 می علاجیم دور قویوب دیر فاغنه عزم ایتای
 فارسی کوی ترک بکلمه میرزاده لر بوخساماغی فارسی ذیل ایله دیله سه لر که
 ادا قیلار و شعرک بنا ومداری عشقه او یوریلور و عاشق ده
 «یغلاماق» (اغلاماق) دن دهاکلی ودها دائمی امر یوق در
 و آنده تنوع وار «یغلامسیناق» مضمونده که ترک بویله دیوب در که

پیت

زاهد عشقین دیسه که قیلغای فاش
 یغلامسینور و کوزیکا کیلاس یاش
 و «اینکراماک» و «سینکراماک» کیم درد ایله مکتوم آهسته آغلامق
 درو آره لر نده تفاوت آرتایلور ترجمه ده بو مطلع وار کیم

پیت

ایستاسام دردا هلیدین عشقینکنی پنهان ایلاماک
 کیچه لر که اینکراماک دور عادتیم که سینکراماک
 فارسی ده بو مضمون که اولایه شاعر نه چاره قیله و «سیتاماق» کیم

یغلاماق ده^۹ مبالغه در ترك بونوع ادا قلوب در که

پیت

اول آی که کوله کوله قیراغلالتی مینی

یغلاتی مینی ذیمای که سیقتاتی مینی

یند بینوک سس ایله که اعتدال سز آشوب ایله اغلایالراکا « او کورماک »
(اونکور اونکور اغلاماق) ذیرل و ترکیه ده اول معناده بومطلع وارکیم

پیت

ایشیم تاغ اوزره هر یان اشک سیلابنی سورماک دور

فراق آشوییدین هزدم بولوب ینکلغ او کورماک دور

چون او کورماک مقابله سنده فارسی دیاننده لفظ بوق در فارسی کوی
شاعر بونک کبی غریب مضمون ادا سندن محروم درینه اغلاماک او کورماکی
مقابله سنده « اینچکیرماک » دخی وار و اول اینجه سس ایله اغلاماق در
واول ترك لفظاده بونوع ترکیب ایله ادا تا یوب دررکیم

پیت

چرخ ظلمتی دا که بوغز و منی قیریب ییغلارمین

ایکیور چرخ اینچکیریب ییغلارمین

اما اغلاماق ده « های های » لفظاک اوزلرک ترکی کویله شریک
قلوب در لر بولفظ هم اصلا ترکی اسلوب در و فقیرک بومطلعی مشهور در کیم

پیت

وایی اول کل او چون های های ییغلاما کوی

که هی دیکونجه نی کلبن نی غنجه نی کل بار

ینه ترك الفاظنده « قیساتماق » و « قیرغاتمق » ایکی غریب لفظ در که آنک

پیت

اداسی بویتده وار که

عذارینک نی آچارغه قیسانورمین

ولی ایل کورماکیکا قیرغانورمین